

**معرفی و بررسی آماری آثار منتشر شده
کتابخانه، موزه و مرکز اسناد مجلس شورای اسلامی
از بدو تأسیس تا سال ۱۳۹۱**

ملیحه صادقی^۱

علی خاکپور^۲

این مقاله به معرفی و بررسی آماری آثار منتشر شده کتابخانه، موزه و مرکز اسناد مجلس شورای اسلامی از بدو تأسیس تا سال ۱۳۹۱ پرداخته است. بدین منظور، ابتدا به طور اجمالی، به بررسی تاریخچه چاپ و نشر پرداخته شده است. بعد از آن کتابخانه مجلس و انتشارات آن توصیف شده، به تجزیه و تحلیل آماری انتشارات کتابخانه آمده است.

همان گونه که در منابع مستتر است، واژه چاپ احتمالاً از کلمه chappn چاپنا که کلمه‌ای هندی است، گرفته شده، ولی عده‌ای معتقدند که از «چاو» مغولی مأخوذ است. «چاو، نام نوعی پول در عصر ایرانیان بوده است». از لغات دیگری که برای چاپ به کار رفته، می‌توان به «طبع» و «باسمه» اشاره کرد. چاپ به معنی اعم، فن و صنعت تکثیر صورت نقوش دو بعدی «حروف، ارقام، خطوط و تصاویر» به وسیله انداختن اثر این نقوش روی کاغذ، پارچه یا مواد دیگر و بالاخص چاپ مواد خواندنی روی کاغذ است. اما دیگر چاپ مهم‌ترین ابزار نشر نیست و جای خودش را به اشکال دیگر داده است.

صنعت نشر کتاب به معنای تولید صنعتی کالایی فرهنگی به نام کتاب است. امروزه شیوه‌هایی که در

۱. کارشناس ارشد آمار.

۲. کارشناس ارشد کتابداری و اطلاع‌رسانی.

روند تولید کتاب و تکثیر آن به کار می‌رود، کاملاً صنعتی است؛ از این رو نشر کتاب، صنعتی است در کنار صنایع دیگر و نه کمتر از آنها. این صنعت در حال گسترش است؛ البته به شرطی که کتاب، رسانه اطلاعاتی و ارتباطی کار آمدی باشد. به طور کلی انتشار کتاب، اشاعه گسترده یکی از مؤثرترین و سهل‌ترین رسانه‌هاست.

چین را مبدأ آغاز چاپ دانسته‌اند. در ایران نیز ظهور صنعت چاپ و ورود چاپخانه، به دورانی بیش از صد سال باز می‌گردد. برخی چاپ در ایران را به دوران مغول مربوط می‌دانند. با این حال، صنعت چاپ به شکل جدید به دوره قاجار باز می‌گردد.

قبل از اختراع چاپ، کتاب‌ها را با دست تکثیر می‌کردند. در آتن، اسکندریه و روم، عده‌ای از نساخان، شاهکارهای ادبی را استنساخ می‌کردند و این کار در سراسر قرون وسطی ادامه داشت.

کتاب به اندازه‌ای گرانبها بود که تعداد کمی از مردم توانایی تهیه آن را داشتند، اما براساس آنچه عبدالحسن آذرنگ در کتاب خود می‌نویسد: «در حدود سال ۱۰۴۰ میلادی، کیمیاگری چینی به نام پی شنگ، از گل و نوعی چسب مخصوص، ترکیبی به وجود آورد و با آن حروفی متحرک ساخت؛ سپس این حروف را پخته و سفت کرد. از سده دوازدهم به بعد، صنعت چاپ در غرب با کمک قالب‌های چوبی و حکاکی دستی صورت گرفته بود، اما آنچه در سده پانزدهم ابداع محسوب شد، عبارت بود از تکمیل دستگاه چاپ فلزی و متحرک که نسخه‌های فراوانی را با سرعت بیشتر چاپ می‌کرد. تحول در صنعت چاپ تا رسیدن به دستگاه فلزی را باید یک روند تدریجی به حساب آورد که در فاصله سال‌های ۱۴۴۵ تا ۱۴۵۰ میلادی به اوج رسید. یوهانس گوتنبرگ اهل مانیتس، نقش مهمی را در تکمیل این صنعت ایفا کرد. «انجیل گوتنبرگ» که در سال ۱۴۵۵ یا ۱۴۵۶ میلادی به پایان رسید، اولین کتاب واقعی محصول نوع چاپ متحرک بود.

ورود واژه چاپ به زبان فارسی را به اواخر قرن هفتم هجری و به زمان سلطنت گیختاوخان پسر اباقاخان مغول نسبت می‌دهند و آن پول کاغذی بوده که به آن چاو یا کاو (Cao) می‌گفتند. برخی هم برآنند که واژه چاپ، همان چهاپ یا چهاپه که در زبان هندی به مفهوم مهری بوده که بر روی پارچه می‌زدند و آن را منقوش می‌ساختند، بوده است.

نخستین کتاب چاپ سنگی تهران، معجم است که در ۱۲۵۹ به چاپ رسید. چاپ سنگی هم مانند چاپ حروفی و سربی، اول در تبریز به دستور عباس میرزا و همت میرزا صالح شیرازی، از روسیه به تبریز وارد شد و آغاز به کار کرد. از اولین کتاب‌هایی که توسط چاپ سنگی منتشر شد، یکی قرآنی به خط میرزا حسین خوشنویس معروف، به سال ۱۲۵۰ بود و از دیگر کتاب‌ها می‌توان به *زادالمعاد* تألیف علامه محمدباقر مجلسی چاپ شده در ۱۲۵۱ق و *حدیقه‌الشیعه* ملا احمد مقدس اردبیلی در سال ۱۲۶۰ق اشاره کرد.

پس از این دوران، در سده ۱۴ شمسی با تأسیس دانشگاه تهران و نهادهای جدید آموزشی در این عصر، همراه دولت و ارتش رو به گسترش، نیاز به چاپ برخی مطالب در مقیاسی وسیع‌تر بود. تأسیس چندین چاپخانه دولتی و وابسته به دولت، مانند چاپخانه‌های ارتش، بانک ملی ایران، دخانیات ایران، راه‌آهن و مانند

اینها، حاصل نیاز دولت به تأمین احتیاجات خود در زمینه چاپ به طور مستقل بود. از سال ۱۳۲۰ تا ۱۳۳۲، با وجود مداخلات ادواری حکومت و ممیزی‌های موقت، چاپ و نشر تقریباً آزاد بود. شمار مطبوعات که در ابتدای دوره رضاشاه کاهش یافته بود، پس از سقوط او مجدداً افزایش یافت. در دهه ۱۳۴۰ چاپ وارد مرحله تازه‌ای شد و انتشار کتاب‌های درسی در هیئت‌های جدید، کتاب‌های ارزان قیمت جیبی و شماری نشریه و گسترش آموزش‌های چاپ، بر رونق آن افزود. سال‌های منتهی به انقلاب اسلامی ایران در دهه ۱۳۵۰ نیز برای چاپ کشور از سال‌های پر تعارض به شمار می‌آید. افزایش چشمگیر درآمد کشور و طرح‌های گسترده توسعه - که گسترش چاپ را هم اقتضا می‌کرد - با سیاست نظارت بسیار شدید بر چاپ کتاب و مطبوعات همراه شد.

در جریان انقلاب اسلامی ۱۳۵۷، چاپخانه‌ها یکی از مهم‌ترین و حساس‌ترین کانون‌های فعالیت ضد حکومت پهلوی بودند. از خروج محمدرضا پهلوی از ایران در دی ۱۳۵۷ تا آغاز تجاوز نظامی عراق به خاک ایران در پایان شهریور ۱۳۵۹، بیش از ۳۵۰ عنوان روزنامه در ایران چاپ شده است.

چاپ در ایران از ۱۳۵۷ به این سو، به طور کلی بر اثر چند عامل، رو به رشد نهاده است: افزایش عناوین کتاب و نشریه؛ برداشته شدن ممیزی، جز در دوره‌هایی کوتاه؛ گسترش آموزش چاپ؛ انتشار نشریه‌های تخصصی در این زمینه؛ گسترش و تقویت صنف چاپ و صنایع وابسته؛ ورود تجهیزات و فنون جدید چاپ، به ویژه استفاده از رایانه، دستگاه‌ها، شبکه‌ها و نظام‌های رایانه‌ای که انقلابی در اطلاعات و ارتباطات در سطح جهانی به بار آورده است؛ توسعه دانشگاه‌ها و آموزش عالی؛ افزایش جمعیت و رشد سریع نسل جدید لازم‌التعلیم و نیاز به چاپ منابع جدید؛ گسترش نهضت سوادآموزی و نظایر اینها.

در این میان، کتابخانه مجلس شورای اسلامی نیز به عنوان یکی از بانیان چاپ کتاب و نشریات گوناگون، از سال ۱۳۰۱ تاکنون، فعالیت داشته است. کتابخانه مجلس شورای اسلامی که در حال حاضر ۵۳۳ هزار کتاب چاپی، ۲۵ هزار کتاب خطی، بیش از ۴۵ هزار جلد نشریه ادواری و میلیون‌ها برگ سند در آن نگهداری می‌شود، نهادی با سابقه بیش از یک صد سال است که بخش مهمی از میراث ماندگار تمدن کهنسال و بزرگ ایران اسلامی را بر دوش می‌کشد و بر اساس رسالت تاریخی که بر عهده‌اش نهاده شده، یعنی پشتیبانی اطلاعاتی از فرآیند قانونگذاری و حمایت از پژوهش در حوزه علوم انسانی، همواره چشم‌به‌راه پویندگانی از قافله علم و آگاهی بوده است و اینک پس از یک عمر بالندگی و ثمردهی، به‌سان درختی تنومند، برخیل مشتاقان معارف، سایه‌ای پرمهر گسترانیده و با گنجینه‌هایی از نفایس و نوادر، به علاقه‌مندان پرشمار خود، بی‌منت و ادعا، طعم دلچسب تلاش‌های دانشوران گذشته و حال را می‌چشاند.

این بنای آگاهی، به اراده دوستدارانی از خیرگان فرهنگ و ادب در جمع مجلسیان منتخب مردم در اوائل تأسیس حکومت مشروطه، همزمان با استقرار مجلس و اراده حاکمیت قانون در ایران شکل گرفت و این‌گونه، اولین کتابخانه پارلمانی آسیا، با اندکی مسامحه، عمری به قدمت تاریخ تأسیس مجلس قانونگذاری (۱۲۸۵ش) در این سرزمین دارد.

تحقیق در عرصه متن‌پژوهی، تصحیح و احیای نسخه‌های خطی که منجر به ارائه دستاوردهای علمی،

فرهنگی و هنری فرهیختگان اعصار گذشته به نسل کنونی و نسل‌های بعدی می‌شود، جان‌مایه مبارک تلاش‌هایی است که در مرکز پژوهش کتابخانه مجلس صورت می‌پذیرد تا ضمن پاسداشت هویت ملی و تأکید بر اصالت‌های تمدن شکوهمند خودی، دل‌نگرانی گرفتار آمدن نسل نو در مهلکه هول‌انگیز بی‌هویتی و شیفتگی‌های تحمیلی به خرده‌فرهنگ‌های بی‌اصالت کاهش یابد.

کتابخانه مجلس که خود گنجینه بی‌نظیری از این موارث معنوی را پاسداری می‌کند، در راستای همین سیاست و برنامه استراتژیک، با تشکیل مرکز پژوهش، کار انتشار این گنج‌های دانش و معرفت را در دستور کار خود قرار داده و با بهره‌گیری از تجارب، تخصص و علاقه جمعی از پژوهشگران متعهد و صاحب‌رأی، سالیانی است که در این مسیر گام برمی‌دارد. حاصل این تلاش‌ها - که با حمایت شمار فراوانی از پژوهشگران همکار صورت گرفته - ۲۷۵ عنوان کتاب بوده است که در ادامه، مورد تجزیه و تحلیل آماری قرار گرفته است.

به طور کلی، انتشارات کتابخانه مجلس، موارد زیر است:

۱. نشریات کتابخانه

انتشارات کتابخانه مجلس از لحاظ محتوا، در سه مقوله اصلی «مجله تخصصی»، «کتاب» و «لوح فشرده»، به شرح زیر تقسیم‌بندی می‌گردد.

- مجلات تخصصی کتابخانه‌ی مجلس

کتابخانه مجلس در شناساندن میراث مکتوب اعم از نسخ خطی و اسناد و کمک به پیشرفت پژوهش‌های فرهنگی، چهار عنوان نشریه علمی - تخصصی منتشر می‌کند. مدیر مسئول و سر دبیر همه این انتشارات، ریاست محترم کتابخانه، جناب آقای دکتر رسول جعفریان هستند، جز نشریه نامه بهارستان که سردبیری آن، به عهده آقای نادر مطلبی کاشانی است

۱-۱. پیام بهارستان

این مجله در دوره اول با قطع رحلی، ماهنامه‌ای در زمینه کتابداری و اطلاع‌رسانی بود که تحت نظر شورای سردبیری و شورای نویسندگان در قطع رحلی، با بهره‌گیری از فعالیت‌های فکری، ذوقی و قلمی همکاران کتابخانه، دانشجویان و پژوهشگران منتشر می‌شد. در این دوره - اسفند ۱۳۷۹ تا تابستان ۱۳۸۷ - شماره، توفیق نشر یافت. در طول این دوره، ویژه‌نامه‌های متعددی در موضوعات مختلف، مانند هفت دوره آیین بزرگداشت حامیان نسخ خطی، کتابخانه شماره ۲، مرمت، اسناد، مولانا جلال‌الدین بلخی، نشریات و ضمیمه‌هایی در خصوص سهل‌تستری، خانابا مشار، دکتر محسن صبا و مرحوم احمد گلچینمغانی نیز منتشر گردید.

انتشار دوره دوم این نشریه، پس از حضور ریاست جدید، جناب آقای دکتر رسول جعفریان و به سردبیری

ایشان، از پاییز سال ۱۳۸۷، به صورت فصلنامه اسناد، مطبوعات و متون، در قطع وزیری آغاز شد و تاکنون چهارده شماره از این فصلنامه و دو ویژه‌نامه در حوزه تاریخ پزشکی، با عناوین «ویژه‌نامه تاریخ پزشکی»، پائیز ۱۳۸۹ و «ضمیمه شماره سیزدهم (ویژه طب سنتی ۲)»، پائیز ۱۳۹۰ و دو ویژه‌نامه در زمینه تاریخ مجلس با عناوین «ضمیمه شماره ۱۰ پیام بهارستان»، زمستان ۱۳۸۹ و «ضمیمه شماره ۱۲ پیام بهارستان»، تابستان ۱۳۹۰ و «ویژه‌نامه حقوق و قانونگذاری»، زمستان ۱۳۹۰، منتشر گردیده است. در این نشریه مقالاتی در حوزه‌های مختلف اعم از تصحیح متون خطی در زمینه علوم مختلف، تاریخ، مقالات علمی در زمینه ادبیات (اعم از نثر و نظم)، اسناد ملی و تاریخی، تصحیح و بازخوانی سفرنامه‌ها و ترجمه می‌آید. این نشریه را می‌توان قدیمی‌ترین، حجیم‌ترین و پرمخاطب‌ترین نشریه کتابخانه مجلس شورای اسلامی نامید.

۱-۲. نامه بهارستان

نشریه‌ای بین‌المللی است که به منظور انجام مطالعات و تحقیقات تخصصی در حوزه نسخه‌شناسی و نسخه‌پردازی و با هدف ترغیب و تشویق پژوهشگران این حوزه، با انگیزه انعکاس تحقیقات در خصوص شناسایی، حفاظت، نگهداری، ترمیم، احیا، نقد و معرفی نسخه‌ها و اسناد خطی منتشر می‌شود. نویسندگان و کارشناسان این نشریه، به ترتیب الفبای نام خانوادگی عبارتند از: مرحوم الگ ف. آکیموشکین (روسیه)، مرحوم ایرج افشار (ایران)، عبدالله انوار (ایران)، آنجلو میکله پیه‌مونته (ایتالیا)، عبدالحسین حائری (ایران)، فرانسویس ریشار (فرانسه)، ابراهیم شیبوح (اردن)، سید امیرحسن عابدی (هند)، ایمن فؤاد سید (مصر)، نجیب مایل هروی (افغانستان)، احمد منزوی (ایران)، مرحوم علی‌نقی منزوی (ایران)، عارف نوشاهی (پاکستان)، محمد عیسی ولی (انگلستان) و یان یوست ویتکام (هلند).

از بهار ۱۳۷۹ تاکنون، هفده شماره از این نشریه، منتشر شده است.

۱-۳. اسناد بهارستان

فصلنامه‌ای است در حوزه اسناد که قصد دارد به یاری اهل قلم، با انتشار اسناد مکتوب و شفاهی آرشیوهای اسنادی، آنها را در دسترس پژوهش‌گران قرار دهد تا بر این اساس، پژوهش‌های علمی مستندی نگاشته و منتشر گردد. این اسناد، برای نخستین بار از دل بایگانی‌ها بیرون می‌آیند و ناگفته‌هایی را از سالیان دراز، از سر کلک نویسندگانی فرهیخته بازگو می‌کند. اولین شماره این مجله در بهار ۱۳۹۰ منتشر گردید. تاکنون پنج شماره از آن چاپ شده است. این فصلنامه در ساختار کنونی، شامل بخش‌های زیر است. الف - پژوهش‌های اسنادی، ب - ترجمه، ج - معرفی و نقد مسائل و کتب اسنادی، د - مطالعات آرشیوی، ه - تاریخ شفاهی، و - اخبار همایش‌ها، ز - نگارستان بهارستان و ح - استدراک.

۱-۴. مطبوعات بهارستان

این مجله بر آن است تا با انتشار اوراقی از تحقیقات نشریه‌های ادواری فارسی‌زبان از گنجینه‌های گوناگون، به‌ویژه اوراق پراکنده مخازن کتابخانه، موزه و مرکز اسناد مجلس شورای اسلامی - که در این مراکز سر به مهر یا بی نام و نشان بوده‌اند، دستی پرپیمانه‌تر را در گردآوری اطلاعات خام و اصیل برای

اهالی پژوهش فراهم نماید؛ بنابراین، روزنامه‌نگاران، مورخان، کتابشناسان و اطلاع‌رسانان، یاری‌دهندگان این نشریه جدید انتشار در نشر این معارف‌اند و پژوهشگران و دانش‌آموختگان علوم و مطالعات رسانه‌های ادواری به ویژه مطبوعات، مخاطبان بالقوه این مجله. از این نشریه، تاکنون دو شماره منتشر شده است.

۲. مجموعه‌ها

یکی از وظایف کتابخانه مجلس، تلاش برای توسعه مطالعات و تحقیقات مربوط به متون، نسخه‌های خطی، اسناد و فهرست‌نویسی است. در این زمینه، کتابخانه مجلس و به ویژه مرکز پژوهش آن، با فعالیت پانزده ساله خود تلاش کرده است تا کارنامه در خوری ارائه دهد.

موضوعات کلی کتاب‌های منتشره عبارتند از: ادبیات عرب، ادبیات فارسی، اسناد، تاریخ و جغرافیا، حکمت (فلسفه، کلام، منطق، عرفان)، دین، علوم قرآنی و روایی، علوم و فنون، فقه و اصول، کلیات و تاریخ مطبوعات. برخی از این آثار، به صورت مجموعه منتشر می‌شوند که به قرار زیر است:

۲-۱. گنجینه بهارستان

کتابخانه مجلس در راستای احیاء و نشر نسخ خطی با ارزش خود، تلاش می‌کند با همت گروهی از محققان حوزه و دانشگاه، مجموعه نسخه‌های خطی کم‌حجم معروف به «رساله» را تحت عنوان گنجینه بهارستان در قالب هشت موضوع یعنی «علوم قرآنی و روایی»، «حکمت شامل منطق، فلسفه، کلام و عرفان»، «فقه و اصول»، «اخلاق»، «ادبیات فارسی»، «ادبیات عرب»، «تاریخ و جغرافیا» و «علوم و فنون» تصحیح و به پیشگاه اندیشوران عرضه نماید. تا کنون از این مجموعه هجده جلد منتشر شده است. تفاوت این مجموعه با میراث بهارستان این است که هر جلد گنجینه بهارستان، تنها به یک موضوع اختصاص دارد، اما هر جلد میراث بهارستان، موضوعات مختلف را در بر می‌گیرد.

۲-۲. نسخه پژوهی

مجموعه‌ای درباره فهرست‌های کتابخانه‌های ایران، پژوهش‌های نسخه‌شناسی، تصحیح رساله‌های خطی، کتابشناسی‌های موضوعی، راهنمای کتابخانه‌ها، برافزوده‌ها و نویافته‌های خطی، تصحیح و تکمله بر فهرست‌ها و کتابشناسی‌ها و اطلاع‌رسانی در حوزه نسخه‌های خطی است که تا کنون سه شماره از آن به کوشش ابوالفضل حافظیان بابلی، منتشر گردیده است.

۲-۳. اوراق عتیق

این مجموعه که تاکنون یک دفتر از آن انتشار یافته، حاوی فهرست کتابخانه‌های فراوانی است که در جهان اسلام پراکنده بوده و تاکنون فهرست آنها به زبان فارسی انتشار نیافته بود. علاوه بر این، شماری مقاله علمی نیز در حوزه نسخه‌شناسی دارد. این مجموعه به کوشش آقای محمدحسین حکیم، انتشار می‌یابد.

۲-۴. حدیث عشق

کتابخانه مجلس از سال ۱۳۷۹ تا ۱۳۸۶ هم‌زمان با هفته کتاب جمهوری اسلامی ایران همایش «آیین بزرگداشت حامیان نسخ خطی» را برای تجلیل و قدردانی از آنانی که عمر خویش را در مسیر معرفی، احیاء، انتشار و حفظ میراث علمی و فرهنگی بازمانده از دانشمندان و پژوهشگران پیشین صرف نموده‌اند، برگزار

می‌نمود. در کنار تقدیر از همه حامیان و فعالین نسخ خطی، بزرگداشت و نکوداشت ویژه‌ای نیز به یکی از افراد شاخص و برجسته اختصاص داشت و مجموعه‌ای از آثار برگزیده و شرح زندگی آنان در مجموعه‌ای به‌نام حدیث عشقی که حکایتی از تلاش و کوشش طولانی و برآمده از عشق و شیفتگی ایشان به فرهنگ و تمدن بشری بود، منتشر می‌شد.

از این مجموعه، شش جلد منتشر شده و دفتر چهارم که نامه‌ها و اسناد مرحوم محمدتقی دانش‌پژوه را دربرمی‌گیرد، در دست تدوین است. همچنین در سال ۱۳۸۶ به مناسبت برگزاری هشتمین آیین بزرگداشت حامیان نسخ خطی و تجلیل از استاد میرجلال‌الدین محدث ارموی، به‌جای حدیث عشقی، دفتر اول هدیه بهارستان منتشر گردید. در ادامه چنین مجموعه‌هایی، کتاب دیگری در خصوص نکوداشت آیت‌الله عزیزالله عطاردی - پژوهشگر موفق و نام‌آور - درباره زندگی و آثار ایشان، در اواخر سال ۱۳۹۰ منتشر گردید.

۲-۵. میراث بهارستان

در کنار آثار خطی مستقل و حجیم، رسائل کوتاهی نیز وجود دارد که از لحاظ اشتغال بر فواید مختلف علمی، چاپ و نشر آنها از ضروریات عرصه تحقیق است. با توجه به اینکه امکان عرضه این رسائل در قالب یک کتاب مستقل میسر نیست، بایسته می‌نماید این‌گونه آثار کم‌حجم به صورت مجموعه‌ای در اختیار پژوهشگران قرار گیرد. در همین راستا، کتابخانه مجلس شورای اسلامی با ساماندهی این مجموعه، سعی در عرضه و نشر شماری از رسائل کوتاه و کم‌حجم خطی و مرقعات نفیس دارد. از انتشار نخستین شماره آن در سال ۱۳۸۷ تاکنون، سه دفتر از مجموعه میراث بهارستان با نظارت آقای بهروز ایمانی، مدیر مرکز پژوهش کتابخانه، به چاپ رسیده است.

۲-۶. فهرست نسخ خطی

تدوین تاریخ علم، بدون آگاهی از مواریت علمی‌مان محال است؛ از این رو قدم نخست در این راه، فهرست‌نویسی نسخ خطی است. کتابخانه مجلس در این امر بسیار کوشا است. کار فهرست‌نویسی نسخه‌های خطی از سال ۱۳۰۵ در کتابخانه آغاز شد و هم‌اکنون با قوت ادامه دارد؛ به‌طوری‌که تا کنون ۵۳ جلد منتشر شده است. ۲۵۰۰ نسخه خطی در کتابخانه موجود است که این نسخ نفیس از قرن ششم تا سده حاضر را شامل می‌شوند. ۹۵٪ این نسخ اسکن شده و روی سایت کتابخانه مجلس، قابل مشاهده و دانلود است.

کار اساسی و مهم دیگری که هم‌اکنون در حال انجام است، بازنگری، اصلاح غلط‌های چاپی و محتوایی فهرس قدیمی و بازچاپ آنهاست. بازنگری در مجلدات گذشته به اتمام رسیده و به زودی به چاپ سپرده خواهد شد.

۲-۷. قرآن مجلس

یکی دیگر از تلاش‌های انتشاراتی کتابخانه مجلس، چاپ عکسی نسخ و مرقعات نفیس کتابخانه است. از این دست تاکنون سیزده عنوان منتشر گردیده است و در دو سال گذشته، دست کم پنج اثر نفیس در این زمینه انتشار یافته. علی‌نامه با همکاری مؤسسه میراث مکتوب و کتابخانه تخصصی تاریخ (قم)، الامامه

و السیاسه بر اساس نسخه قرن هشتم هجری، تفسیر کتاب الله (یک دوره تفسیر کامل قرآن بر اساس مذهب زیدی و معتزلی) با همکاری کتابخانه تخصصی علوم قرآنی (قم) و مصحف بهارستان، شامل گزیده صفحات قرآن‌های خطی کتابخانه مجلس.

کتابخانه مجلس همچنین افتخار نشر قرآن به خط احمد نیریزی از سال ۱۱۲۲ هـ.ق را که به نفیس‌ترین صورت تحت عنوان قرآن مجلس انتشار یافته را داشته است. این قرآن در ماه رمضان سال ۱۳۸۹ با حضور ریاست محترم مجلس، آقای دکتر علی لاریجانی، رونمایی و همزمان توزیع شد. آخرین و بهترین اثری که تاکنون کتابخانه مجلس افتخار نشر آن را داشته است، چاپ نسخه نفیسی از قرآن با همکاری کتابخانه معروف توفیقای سرای ترکیه بوده است که در دهه فجر سال ۹۰ با حضور ریاست محترم مجلس، آقای دکتر علی لاریجانی، رونمایی شد.

۲-۸. لوح فشرده

کتابخانه مجلس در راستای معرفی نشریات قدیمی و با ارزش خود و تسهیل دسترسی به آنها، لوح‌های فشرده‌ای را از این منابع فراهم می‌کند. گفتنی است این الواح فشرده، در درجه نخست شامل انتشار لوح مطبوعات فارسی ایران، مشتمل بر ۵۸ عنوان مطبوعات منتشره در ایران تا مشروطه است.

افزون بر آن، شماری از نشریات دینی دوره پهلوی دوم به صورت ویژه انتشار یافته که عبارت است از: تذکرات دیانتی، الدین و الحیوة، دعوة الاسلام و الاسلام (دو مجله از محمدعلی داعی‌الاسلام)، روزنامه استوار (چهل سال انتشار)، حکمت، مجله مسلمین، آئین اسلام، روزنامه مجلس، مطبوعات افغانستان (مشتمل بر ۳۳ عنوان نشریه افغانی موجود در آرشیو کتابخانه مجلس)، مشروح مذاکرات مجلسین شورای ملی و اسلامی، مطبوعات دینی (شامل شش عنوان مجله به نام‌های نامه فروغ علم، تعلیمات اسلامی، گنج شایگان، مردان خدا، دارالسلام و همایون)، مجله بررسی‌های تاریخی، مقالات تاریخی مجله خواندنی‌ها، لوح حاوی شماری از آثار مخطوط خواجه نصیرالدین طوسی در کتابخانه مجلس (کنگره بین‌المللی هفتصد و پنجاهمین سالگشت دانشمند بزرگ، خواجه نصیرالدین طوسی) و لوح فشرده حاوی کتاب‌های دست‌نویس شیخ بهائی، درس‌هایی از مکتب اسلام، مکتب تشیع و نشریه مسجد اعظم.

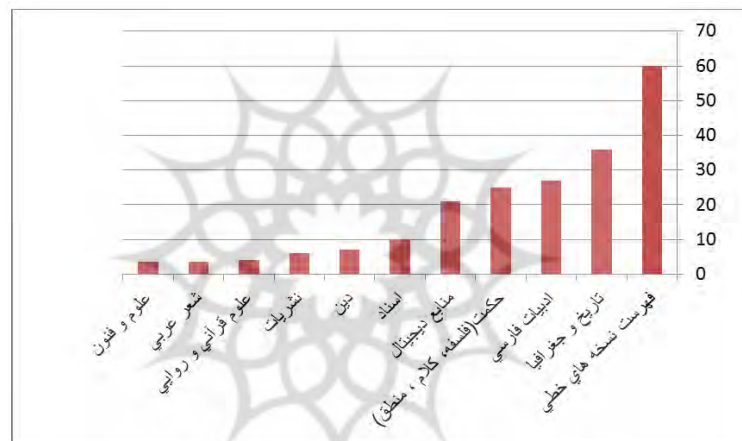
۲-۹. فهرستواره دست‌نوشت‌های فارسی (دنا)

این فهرست‌واره، حاوی اسامی بیش از ۳۲۰ هزار اثر خطی است که در کتابخانه‌های عمومی و خصوصی ایران نگهداری می‌شود. کتاب یاد شده، به عنوان مجموعه‌ای حاوی میراث مخطوط ایران، کامل‌ترین اثری است که تاکنون در این زمینه انتشار یافته است. این اثر دوازده جلدی، افزون بر فهرست الفبایی کتاب، حاوی دو جلد فهرست الفبایی نام مؤلفان است. در این فهرست به جز نام کتاب و مؤلف، محل نگهداری نسخه و شماره آن نیز در اختیار خواننده قرار می‌گیرد. این کار، حاصل تلاش پانزده ساله مؤسسه امام جواد - علیه‌السلام - با مدیریت جناب حجت‌الاسلام و المسلمین حاج شیخ مصطفی درایتی است که کتابخانه مجلس، افتخار انتشار آن را در مهرماه ۱۳۸۹ داشته است.

تحلیل آماری انتشارات کتابخانه

در این قسمت، به بررسی وضعیت آثار منتشر شده کتابخانه پرداخته می‌شود؛ بدین منظور، پس از دریافت لیست انتشارات کتابخانه، از مرکز پژوهش، اطلاعات مختلف از جمله موضوعات، نوع اثر از نظر تألیف، تصحیح یا ترجمه بودن و وضعیت نشر (سال انتشار) با استفاده از نرم‌افزار SPSS مورد تجزیه و تحلیل آماری قرار گرفت.

تجزیه و تحلیل نتایج داده‌ها نشان داد که مجموعه آثار منتشره کتابخانه، موزه و مرکز اسناد مجلس شورای اسلامی از بدو تأسیس تا سال ۱۳۹۰، شامل موضوعات شعر عربی ۲/۶۳ درصد، ادبیات فارسی ۲۳/۶۸ درصد، اسناد، تاریخ و جغرافیا ۳۱/۵۷ درصد، حکمت (فلسفه، کلام، منطق، عرفان) ۲۱/۹۳ درصد، دین ۱۴/۱۴ درصد، فهرست نسخه‌های خطی ۵۲/۶۳ درصد، علوم قرآنی و روایی ۳/۵۱ درصد، و علوم

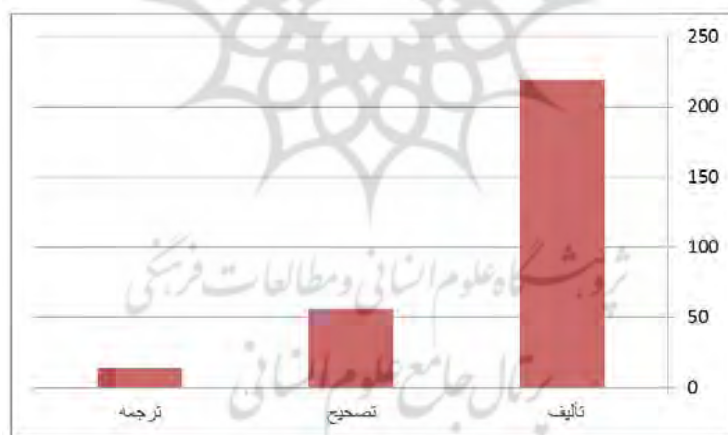
و فنون ۱/۷۵ درصد است.

نمودار ۰۱. بررسی موضوعی کتب چاپ شده در کتابخانه مجلس شورای اسلامی

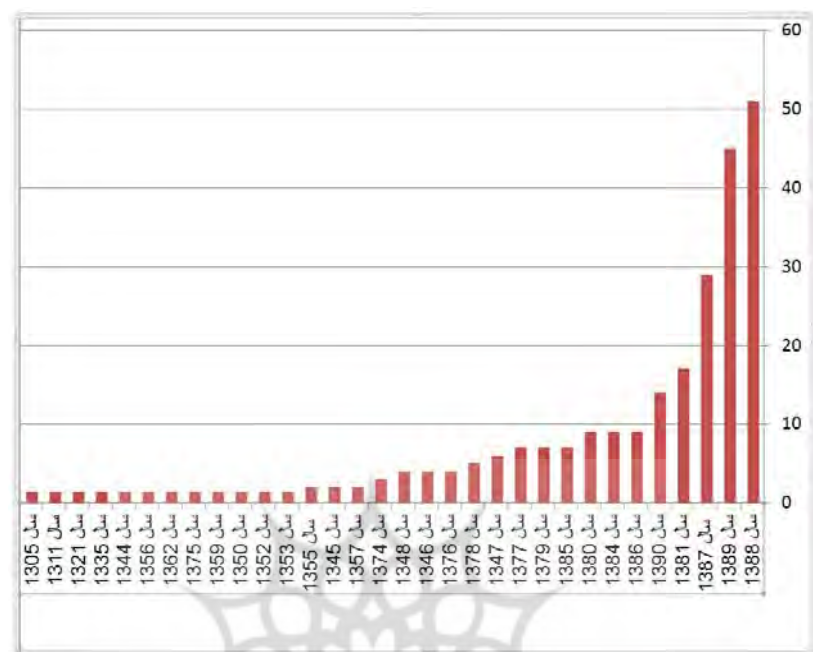
۱- جدول توزیع فراوانی پارهای از موضوعات آثار منتشرشده کتابخانه، موزه و مرکز اسناد مجلس شورای اسلامی از بدو تأسیس تا سال ۱۳۹۰

موضوع	فراوانی	درصد فراوانی
شعر عربی	۳	۲,۶۳
تاریخ و جغرافیا	۳۶	۳۱,۵۷
فهرست نسخه های خطی	۶۰	۵۲,۶۳
دین	۷	۶,۱۴
علوم قرآنی و روایی	۴	۳,۵۱
علوم و فنون	۲	۱,۷۵

با توجه به جدول ۱، فهرست نسخه های خطی با ۵۲/۶۳ درصد، بیشترین موضوعی است که کار شده و علوم و فنون با ۱/۷۵ درصد، کمترین موضوعی است که طی این سالها به آن پرداخته شده.

نمودار ۰۲. بررسی موضوعی کتب چاپ شده بر اساس نوع اثر

نمودار ۳. آثار منشره بر حسب سال انتشار

نوع اثر	فراوانی	درصد فراوانی
تالیف	۲۱۹	۷۵,۷۸
تصحیح	۵۶	۱۹,۳۸
ترجمه	۱۴	۴,۸۴

همان‌طور که نمودار ۲ و جدول شماره ۲ نشان می‌دهد، آثار تألیفی با ۲۱۹ (۷۵/۷۸) عنوان بیشتر از تصحیح با ۵۶ (۱۹/۳۸) و ترجمه ۱۴ (۴/۸۴) در مرکز انتشارات به چاپ رسیده است.

سال نشر

با توجه به نمودار بالا، نتایج نشان می‌دهد که بیشترین کتب منتشر شده، مربوط به سال ۱۳۸۸ به تعداد ۵۴ اثر و بعد از آن در سال ۱۳۸۹ به تعداد ۴۵ اثر است؛ این در حالی است که در سال ۱۳۰۵، کمترین تعداد است. همان‌طور که در نمودار مشخص است، انتشارات کتابخانه مجلس شورای اسلامی از سال ۱۳۸۷ تا ۱۳۹۰ بیشترین روند صعودی را داشته است.